

I. ÉVFOLYAM.
3. SZÁM.
1883.

YÉGVIDÉK.

PANCSOVA.
Vasárnap.
APRILIS 15.

TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZMIVÉLŐDÉSI HETILAP.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési ár:
Egész évre 5 ft. Vidékre 5 ft. 50 kr.
Fél „ 2 „ 50 kr. „ 2 „ 75 „
Egyes szám ára 10 kr.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Jabukai utca: 121.

Idé küldendők a lap szellemi és anyagi részét illető minden közlemények.

HIRDETÉSEK DIJJA:

Három hasábos petítor 6 kr. Nyilttéri három hasábos petítor 10 kr.

Bélygdíj külön minden hirdetésért 30 kr.

Kérjük t. cz. előfizetőinket, sziveskedjenek az előfizetési pénzeket mielőbb megküldeni, az előfizetni szándékozók pedig sziveskedjenek ebbeli szándékukat szintén mihamar bejelenteni, hogy a nyomandó példányok számával tisztába jöjjünk.

Kérelem.

Bukovinai székely testvéreinket igazi magyar vendégszeretettel fogadták ország-szerte mind azon városok és községek, melyeket hazautazásuk alkalmával érintettek; de miután az országnak aránylag igen kevés városa és községe volt azon helyzetben, hogy elszakadt testvéreink hazajövele föltt érzett örömeinek szives megvendégelés útján is kifejezést adhasson; pedig megvagyok győződve, hogy ezt mindenik örömettette volna; azon tiszteletteljes kérelem fordulok bukovinai testvéreink által utjukban nem érintett községek hazafias, lelkes és áldozatkész hölgyeihez és polgáraihoz, sziveskedjenek ők is az utban esett városok nemes példáját követve bukovinai testvéreinket némi segélyben részesíteni, azon czélból, hogy munkájokkal szerzett keresményüket ne legyenek kénytelenek élelmükre költeni, hanem minél többet tehessenek föltre építkezésre és gazdaságuk fölszerelésére. Liszt, szalonna és fűzelékre volna legnagyobb szükség. Ezen érlelmi szereknek minél sikeresebben leendő gyűjtőhetése céljából bizottságok alakulhatnának, melyek a hazafias adományokat nyugta mellett átvennék, leltár szerint raktározónak és

Szépirodalmi csarnok.

Tavaszzal.

Örzsé asszony, szegény Örzsé asszony,
Hej, hogy az ég anyyi csapást osszon,
Nem tudta csak rövid éve annak,
Fürtei, hogy hőszinébe vannak.

Egy éve, hogy eltemették férjét,
El is ásták vele napját, éjét;
Egy éve, hogy őrizi azt az ágyat,
Az ember ott egyebet se láthat.

Elvitte a kenyér meg a házbér,
Viszi ez a kettő, a mit átér.
Mindent elvitt az utolsó ágyig,
Lakója is le a földbe vágyik.

Az az vágynék, ha kicsi két féreg
Nem tartaná, közelébe férnek,
Ölelgetik gyermekszeretettel,
Simogatják a kicsi kezekkel.

Simogatják verejtékes arezát,
Csokolgatják haláláspadt ajkát;
Szól az anya könybe lábadt szemmel:
„Jó Istenem, hogy bajomat vedd el,

Kenyerem sines e kicsi két lénynek!
Leánykái most egymásra néznek,
Nagyobbikát kergeti a szegény,
A közeli ligetkőre mégyen.

azoknak Pancsovára szállításáról gondoskodnának. Meg vagyok győződve, hogy úgy a vasutak, mint a hajózási vállalatok ezen adományokat legmérsékeltebb árért fogják szállítani. A küldeményeket „Csángóknak Pancsovára“ kérem címezni. Az ilyen cím alatt érkező adományok átvételére és kellő ellenőrzés mellett leendő igazságos szétosztására új honfitársaink közül bizottság alakul. Ezen bizottság fogja a hazafias adományokat nyugtázni és az illető gyűjtőbizottságok mindenikének megküldeni.

Nem tartom szükségesnek, hogy az adakozásra buzdítólag hívjak föl bárkit is, mert tudom, hogy mindenki önként saját jószántából, szíve legbensőbb, legnemesebb sugallatát követve biztatás nélkül adja azt, a mit adhat.

És hogy mennyire érdemesek új honfitársaink támogatásunkra, bizonyítja azon kedv és lankadatlan kitartás, melyel ezen nehéz és előttük szokatlan földmunkát nem csak a férfiak hanem a család női tagjai, sőt még a gyermekek is végeznek. Szinte megfoghatatlan, hogy ezen egyszerű emberek küldetés-szerű hivatásuknak nagy fontosságát ösztön-szerűleg mennyire átérzik és mily rajongó szeretettel csüggenek e hazán. Kérem a vidéki lapok igen tisztelt szerkesztőit is, sziveskedjenek ezen igénytelen sorokat becses lapjaikban közzé tenni.

Mély tisztelettel maradtam

Nagy György.

Pancsován 1883. April hó 10-én.

S ibolyákat szedve kötenyébe,
Siet vele az urak elébe,
Kötözgeti, kinálgatja nekik,
Bús sóhaja fölroppan az égig.

Jó urak, ha közelébe lestek,
Ugy-e tőle kis ibolyát vesztet?
Itt a tavasz, a természet éled, —
Térjen vissza oda is az élet!

B. Molnár Sándor.

ÁRVA ERZSÓK.

Eredeti beszély.

Irta

Romanecz Mihály.

Szombat volt s a nap éppen nyugovóban.

Az ilosvai nemesi lak udvarának kellős közepén egy zömök természetű, kurta spenczlis, szűk nadrág- és sarkantyús kordoványesizmában feszengő alak érdes hangon kurjantotta el, hogy: rrrrészsrrriktájk! Vala pedig, a ki ezt megeselekedte, „nemes és vitézlő Kasza Pál úram, az ilosvai dominiumnak nagy tekintetű és érdemekben megőszülendő tisztartója,“ kinek hireneve széles e vidéken még ama messze falvakig is utat tört magának, melyekből az ilosvai határba csak a templomok bádogos tornyai, mint valami égbe nyuló mutató ujjak, látszottak által. Tehát, mint mondtam, „nemes és vitézlő Kasza Pál úram stb.“ volt ez; legalább így hívta és titulázta őt a föld népe, és pedig, a mi nem kevésbé fontos dolog. Kasza Pál úram egyenes meghagyásából. Igaz.

Pancsova ápril. 14.

A csángó-településnek első és legfontosabb stadiuma meg van haladva. Kétezer-háromszáz jövevény telepes tette lábát az Alduna partjára, hogy itt állandó tanyát üssön. Ha itt meg is áll ez áramlat, egymagában eddig is ez a tény állami, társadalmi, közgazdasági életünk mai viszonyai közt egész jelenségében nemesak saját szerűen meglepőnek, hanem egyenesen merésznek tűnik föl. Minden törvényes kötelezés, kezességek támogatás és szerződészerű föltételek nélkül elhívni holt szegény embereket oly földre, a melynek minden talpalatnyi darabját előbb meg kell védeniök egy garázda elem romboló hatalma ellen, melynek minden röggét előbb meg kell szilárdítaniok, hogy rá hajlékot építhessenek, mindenképen vakmerőnek tűnik fel. S ha az ügy pusztán és egyedül ama budapesti higgadt csángó bizottság belátásán és elhatározásán fordul meg, aligha jött volna létre.

És mégis, ha most a legjelentékenyebb mozzanat megtörténtével élesebben szemügyre vesszük a tény mozgó erőt és lefolyása jelenségeit, a merészség vonása megmarad rajta, de öröndetesen természetesebb, mondhatnám, genialisan egyszerűnek mutatkozik.

Három szilárd és positiv faktor volt szükséges, hogy ez ábrándnak is merésznek látszó vállalkozás létrejöhhessen s erkölcsi igazolást nyerhessen.

A külső alkalom, a rögtöni megélhetés feltétele, hogy a mint e, majd nem pusztán csak élete föltt rendelkező nép a földre lép, a melyet még nem használhat, rögtön kenyér-

hogy ő e titulusra nem minden alap nélkül formált jogot. Mert érdemes ám s illik is megjegyeznünk, hogy Kasza Pál úram csakugyan nemes és pedig régi, ámbar boeskoros nemes család hősi sarjadéka. Midőn ugyanis II. Endre királyunk a beregi erdőben esküt tőn az alkotmány megtartására, e nagyfontosságú alkalommal — családi tradíció szerint — az arany-csattos evangéliomkönyvet egy Kaza tartotta volna a királynak, mely hű szolgálatokért Szajkófalva örökös úrnak tette, s innen van, hogy e nagy multtal bíró család szóban forgó sarjadéka is ünnepeleyesbb alkalmakkor már különben is tiszteletgerjesztő titulusához még a „Szajkófalvi“ predikátumot is nemes önérettel szokta volt odapöndöríteni. A szajkófalvi birtokocskát rég elverte ugyan valami dicső őse; de hát ennek nem Pál úr volt az oka s végre is a predikátum azért megmaradt s ezt senki sem vitathatta el tőle.

És a „vitézlő“ ezim sem grasszált csak amúgy hiába Kasza Pál úram neve mellett! Mint mindennek az ég alatt, hát ennek is megvolt a maga oka-foka. A nagy tekintetű tisztartó úr ugyanis meghitt baráti körben soha sem mulasztotta el, hogy pattogós ékesszólással elbeszélje: mennyi esatában vett ő részt 48-ban, mily vitézlő harezolt a kápolnai esatában s hogyan esókolta meg Kossuth apánk, midőn a háromnapos nehéz harez után vérző homlokkal pillantotta őt meg a esatátéren. „Ugy ám,“ erősíté ilyenkor és hetykén vágta össze esengő sarkantyút, mintegy sejtetni akarván, hogy ezek neki, mint délezege húszárnak, már akkor is ékeségei voltak légyen, — ámbar a rossz nyelvű

keresethez jusson. Erre nézve itt voltak egy solid és jóakaró, sőt áldozatkész vállalkozónak, a derék Kutlányának gátmunkálatai. Kötelezte magát, hogy a települőknek adja ki első sorban a munkát a lehető legkedvezőbb díjazás mellett.

De e munkálatok súlyosak és aggasztó eshetőségeknek vannak kitéve. A hajléktalan tanyázás is vajmi nehéz próbára teszi egy nép erkölcsi és testi erejét. A betelepülő fajnak tehát oly erkölcsi karakterrel és szívós munkaerővel kellett bírnia, hogy pusztán önmagába vetett bizalommal dacolhasson minden mostoha eshetőséggel. S ez a mi esárgó népünk ebben a tekintetben ritkítja párját. Higgadt és tüdő, munkás és praktikus faj. S a betelepítő, a ki e lépést megtette ismerte e népet és bizton épített ebbéli erőnyeire.

De bizton számított egy harmadik tényezőre is, a melynek támogatása szükséges volt, hogy a beszállítás létre jöhessen és a települőknek az önálló megállhatásig kenyerek legyen. Annak a népek a véréből való, a mely áldozat készség tekintetében majdnem legfölül tündöklök minden népek fölött. Csak mérlegeljük meg annak az összegnek a súlyát, a melyet a magyar társadalom egyszeri felkérésre összeadott s mi természetesen találjuk, hogy Nagy György tervének egyik alapkövéül ezt a tényezőt választotta!

S e három tényező a nagy vállalat ezután szerencsés folyásához is a legbiztosabb kezesség. És az ügy intézője nem is vonakodik alapítani rájuk. Ime indoka a kérelemnek, a melyet a magyar társadalomhoz intézett. Ajánljuk a hazafias indulatu közönség buzgó figyelmébe. Es ajánljuk — habár nem egyenesen hozzá van intézve — városunk s első sorban a helybeli magyarság hazafias lelkiismeretébe.

E tárgyban holnap vasárnap d. e. 10-órakor Hergloz Antal törvényt. elnök úrnál értekezlet lesz s egyenesen felhívjuk városunknak ilyenmü ügy iránt érzeléssel bíró hölgy és férfiközönségét, lépjen közre s tegye meg mielőbb, a mit föle joggal várhat a hazafiság és humanizmus.

Jól tudjuk, hogy a magyarságtól nem telik sok liszt, szalonna s effélék, de föle várjuk, hogy e célra a jóindulatu és vagyonos polgársággal érintkezésbe lépjen. Ő maga, pedig különösen hölgyeink a legáldásosabban fáradohatnának a meglehető számú jött özvegyek és serdülő lányok elhelyezése és alkalmazása körül. Újra hangsúlyozzuk s közvetlen tapasztalatból eredt meggyőződésünk szerint, hogy e nép becsü-

fama-asszony azt sugdosta, hogy ökeme bizony csak afféle poéséta-kerülő bakkancsos vala. — de vala, ez az érdem. Meg azt is beszélt a fáma, hogy a forradalom lezajlása után őt is az a tragikus végzet érte, hogy a „k. k. Kriksz-Kommando“ intézkedései folytán osztrák közbíróknak soroztatott be megint. — és ez szintén érdem. De az már nem volt érdem, hogy a német kommando-szó itt annyira a vérbe ment, hogy még tisztartó-korában is azzal dirigálta a kocsist, bérést, kis és nagy számadót, munkásokat stb.

Egyébiránt hogy csakugyan katonás természetű, ugynevezett mokány-ember volt. — annak bizonyosságai voltak: a esontos, élettől duzzadó, igazi magyaros arca; a bátor tekintetű, villogó sasszemek, a nagy erőlyről tanuskodó, merészen hajlott orr; a koronfeketé körszakáll, melynek sűrűjéből a hegyesre kipödört bajusz, mint két nagy püezök, meredezett a világ két ellenkező tája felé; már ez is ékes tanújele volt annak hogy Pál urat még a Szent-Dávid hárfája sem indította volna meg egykőmlyen — és így lehetne folytatnunk ezt (ha szegélyvégről kikerekített rajzot akarnánk adni) Kasza uramnak egész a lába-ujja hegyéig, s minden kis eszet-vonásunk csak azt tanúsítaná, hogy ő — minden más tekintetét félretéve — csakugyan méltó volt a „vitézlő“ titulusra. Volt is respectusa! A sok léha eseléd s napszámos egyetlen kommandórára olyat mozdult és úgy sürgött-forgott, mintha dróton rángatták volna. Sőt még földesura, Hosvay Márton is becsülte ezért és szívesen elcázte egyéb hibáit s gyarlóságait érte, mert Kasza Pál uramnak voltak ám gyarlóságai

letes tisztesség, munkás kedv sőt ügyesség tekintetében is ritkítja párját. Mi néha néha szeretünk nemzeti misszióiról beszélni, ime oly alkalom ebbeli törekvésünknek bizonyosságát adni, a melynél érdemesebb, realisabb ritkán kínálkozik!

A legutóbb érkezettek.

A második és harmadik szállítmány szerda esti 5 órakor érkezett meg Ivanovára. 1350 lélek-ből állott. Tíz napig utaztak s a merre vonultak, nem esekélyebb, sőt ittott még nagyobb lelkesedéssel fogadták s még bőkezűbben vendégelték meg.

Az ivanovai fogadtatás nem volt nagyon zajos. Egy sürgönyözék volt a csapat vezetői, hogy kedd délutánra érkeznek meg; s hogy hiába vártak magukra, többen elmentek. Azokat, a kik kitaró békéttürelennel ott maradtak, kedvesen jutalmazta meg s a meg nem érkezett esárgókért búsán kórpófolta egy kitűnő magyar vacsorával — az ottani „üri barakk“ (a kormánybiztos főhadiszállása) nyájas tündérrasszonya, Bobalics mérnökne asszonyom. (Mi másnak is nézhetné a kis Szakács Panna, a kis esárgó lányka, a kit e kedves hölgy fölfogadott.)

Másnap délutáni öt órakor aztán föltűnt, két terhes szárnyát nehezen vonszolva, a esárgó testvérek gőzöse. Hamar a parton termett a fogadók kis csapatja, élén a kormánybiztos úrral; a már itt volt esárgók jó része is lelkesedezve szaladt az érkezett földik elé. Ezek aztán Bereczky mérnök, Koczor, szegedi jószágigazgatói fogalmazó, Szathmáry, kinestári ügyész és Virág szegedi esendőbiztos vezetése alatt kiszállottak a partra. S most ugyanazon helyen ismétlődött a minapi megható jelenet. Körbe csoportosult a jövevényesapat, imáddal tekintett vezérére, a ki Lőrincz Mihályval, az istensegítsi jegyzővel szemben a körben állott. Megszólalt aztán s több meghatottsággal, mint pathoszszaal udvözölte őket, és megesküdtet, hogy e hazának hű fiait, a törvények engedelmes szolgálait, a szomszéd honfitársaknak békés, szerető testvérei lesznek, s kitaró becsületes munkával meghálálják a honi testvéreknek szeretetét, mert csak ezeknek köszönhetik, hogy sanyaru sorsukból ide a szabadabb hazába szabadulhattak. Szavaira Lőrincz, egy satérbarna daliás alak zászlóját magasan lobogtatva meleg határozottsággal válaszolt: „megfogadjuk“.

A már régebb és a most érkezettek aztán örültek a viszontlátásnak, amazok ezeket fölvezették a gátra, megmutatták nekik a végtelen silkságot, a mely nekik édes honuk, tápláló anyjok lesz s beszélték eddigi sorsukról. Bizonyára sok jót mondtak. Igaz, nehezen megy még nekik a gátmunkálat, meg-megbotlanak a talicskával, de érzik, hogy munkaügyességök, szívós szorgalmok mindezen győzedelmeskedni fog. De elmondták, hogy itt emberségesen bannak velök, munkájukat megfizetik, s a melegvizbe aprított száraz kenyér helyett most már emberséges ebéd és vacsora várja a munkától elfáradtakat.

Mi is sokat mondhatnánk még új honfitársaink erőnyeiről, de hiszen nincsenek olyan messze tőlünk s szívesen látnak vendéget. Mi is szívesen biztatunk hozzájuk mindenkit, különösen ha nem ü r e s k é z z e l meg.

is — Úram Isten, melyikünknek nincs? — s más rigorózusabb földesúr talán nem is húnýt volna rájuk szemet. Hosvai Mártonnak ugyanis alapos tudomása volt arról, hogy a tisztartó úrnak, bár hajdanában egyszer-kétszer Magyar-Óvárott is megfordult, meglehetősen fogyatékos gazdaságtudományi ismeretei vannak; azt is tapasztalta, hogy Kasza Pál uram legfőbb Tollyás Dániel gazdasági leveleinek olvasásával igyekszik a kor szellemével előre haladni s ismereteit tágitni vagy pótolni. Éppen ezért a gazdaság szellemi vezetését mindig önmagának tartotta fenn s Kasza uram az ő intézkedéseinek csak végrehajtója volt s még ezt is mindig ellenőrizte Hosvai Márton. Másközben pedig becsülte és szerette Kasza Pál uramat. Szerette mindezekelőtt nyílt, egyenes lelkülete s jó szíveért, önzetlensége s becsületességeért; szerette fáradohatatlanságaért s a munkás néppel való érdekes, de soha sem méltatlan bánásmódjájért; szerette végre páratlan rendszeretétért. — no már ebben, igaz, ritkította párját! Mert akármilyen fogott ott — „röndnek muszáj volt lönyni!“ —

Tehát mondom: „nemes és vitézlő Kasza Pál uram az hosvai domínium nagy tekintetű tisztartója“ volt az, ki a fönnjelzett helyen és időben harsányan kommandírozta, hogy: rrrékszerriktájk!

Ha meggondoljuk, hogy e vezényszó nem katonáknak, hanem a falú ama szegényebb s munkabíró lakosainak szólt, kik nyarankint egy-egy héten át földesurok birtokán dolgozva, szombat alkonyatkor a nemesi udvarba gyűltek, hogy heti munkabéretüket kikapják: talán kissé furesa

A görög nyelv a gymnasiumban.

Történék vala pedig a megváltás művének egyezernyolczszáz nyolczvanharmadik esztendejében, hogy a pókok fejedelme és nagy hírű pátrónusa az ő édes lelkének mélyeséges mélyében felháborodék Mene — I a u s és egész nemzetsége ellen. S ámbátor az utóbbiaknak nyelvéhez nem igen ért vala, rosszat sejtett belőle; infusóriákon, reptiliákon és egységes középtanodai amphibiumokon megedzett lelke, mely a négy lábuauktól az ezer lábúig mindent, quod humi crepit, védő és oltalmazó szárnyai alá vesz vala a két lábú görögök és hiveik ellen iszonyú tusára készüle. És történék nagy ámulás szavainak felette. „A mi hasznos, az jó; minthogy pedig a görög nyelv nem hasznos, nem jó; — s így nem is kell!“

Hogy is ne! Három alma meg egy félminő szép és igaz szavak; — s még matematika se kell, hogy megértsük; minek hát az a matematika?

Helena, Paris, — minő mulatságos personák! Görögök voltak: ők is; ismeri is minden utzagyermeke a Halévy operettjeiből! Minek hát az öreg Homéros? Chacun à son gré....

A magyar képviselőháznak nem utolsó érdeme, hogy, bár részben öntudatlanul, mégis fentartandónak ítélte a görögnyelvet. Oh, hogy kacagtak volna a mi szászaink és külföldi barátaink, ha elejtették volna! „Németek“ mondották volna, „franciáik, angolok, olaszok, spanyolok, és — last net least — a legpraktikusabb amérikiáik bevallják, hogy a görög műveltség tanulmányozása nélkül el nem lehetnek, egyedül a magyar kultúra előharcosai nem latják ez anyiszor kipróbált művelődési fermentumot szükségesnek!“

E sorok írója a görög nyelvet jellemképzés tekintetében fontosnak, sőt szükségesnek vallja. A pozitív igazság, melyhez egy jótát sem szabad adni, s melytől egy szemernyit sem szabad elvonni, kitűnően fegyelmézi a gondolkozást, az észet; helyes megfigyelésre és észlelésre szoktat. De vajjon a természet törvényeinek oly mérvű magyarázata, mint az a középiskolába való, a lélek más, szintén fontos szálait megrezegteti-e — legalább is kétséges. A physika és matematika kedély-és jellemképző volta csak akkor kezdődik, ha elhagyja a középiskolát, vagyis ha metaphysikai alapokra helyezkedik és a természet philosophiájává válik.

A szív, a kedély, a phantasia, az er-

jelenségnek fog ez feltűnni. — de Kasza Pál uram különös egyéniségének iménti bemutatása után ezt bizonyára egészen rendjén való dolognak fogja tartani a nyájas olvasó. Megszokta és ismerte e harsány szölamot a falú népe már jó ideje s most is olyan igazodás lett rája, hogy a fehér és vészoneseléség örege-ijja a bejáró kaputól a káposztás kert palánkjáig egyenes lineában állott fel, mintha spárgával mérték volna ki.

Kasza Pál uram pedig e rövid bevezetés után katonás tempóval lépett az udvar közepén már előre elhelyezett asztalkához s fontoskodó areczal tekintett bele egy ott levő, sokféleképen rubrikázott írásba. Ez actus nagyban emelte az ő respectusát, mert a föld népe előtt mindig nagy tiszteletben szokott állani az i r á s t u d ó ember, — látha még az illető nemesak az ö r e g —, hanem a s z á l k á s í r á s t is tudja! A mint tehát ez írást kezébe véve az effectusról meggyőződött, ünneplés accentussal kezdé olvasni, hogy: Bagó Miska, Czigány Panna, Czondra Peti, Golyó Andris, Ravasz Trézsi stb. stb. Mindegyik felolvasott tiszteletteljesen járult Kasza Pál uram elé, ott megállott, mint a parancsolat, átvette heti munkabéretét s nyugodalmas jójtszakát kívánva, haza felé távozott. Ez volt az ordé.

Mikor aztán a munkás néptől már az egész udvar megtisztult s csak egyetlen egy árva teremtes várakozott még keresztényi türellemmel, míg sorját ejtik: a nagy tekintetű tisztartó úr areza letévé hivatalos komolyságát s halk és barátságos hangon abajgá: Árva Erzsók! —

(folytatása köv.)

kölcsi izlés fejlesztésére való az irodalmi oktatás, — ide való hát a görög nyelv is. —

Hermann Ottó azonban nem tartja szükségesnek az ideál gondolkozást; neki a valóság is elég. Igaza van, ha Don Quichotte idealizmusát értjük rajta. Ámde mi részünkről a klasszikus képzés fejlesztette, — igaz, más úton is bizonyos fokig elérhető idealizmust másképp értelmezzük. Mi idealistának a realitást szem elől nem tévesztő, de magas szempontok emberét nevezzük; azt az embert, a ki gondolkodása emelkedett voltával, önzetlen és valóságos jellemével, meg nem vesztegethető lelkiismeretével imponál, akiről a régi magyar szó azt mondja, hogy által-ember.

Nem állítjuk, hogy reáliskolában, vagy görög nyelv nélküli gimnáziumban, vagy éppen önművelődés útján az ilyen jellemek itt-ott nem fejlődhetnek. Példa rá tömérdek. De másrészt állítjuk 1.) hogy minden irodalmi ismeret teljes mellőzésével nem fejlődik 2.) hogy a görög irodalmi oktatás, s ennek kapcsán a görög világnézet ismerete mellett inkább fejlődik, mint különben.

De hiszen a képviselőház többsége is megvolt győződve róla, hogy a mi örökké szép, annak szemlélete csak hasznára válhatik mindenki felfogásának.

A kérdés merituma tehát voltaképpen a körül fordul meg, vajjon megéri-e az idő, amit a görög nyelv tanítására fordítanak gimnáziumainkban, a tényleges eredményt?

E kérdésre nekünk is, tekintve a dolgokat úgy, amint jelenleg állnak (tisztelőt a kivételeknek) tagadólag kell válaszolnunk. Miért? Mert rossz a módszerünk. De szabad-e a módszernek feláldozni a tárgyat? Bizonyára nem.

A fogékony lelkű, minden szépre hajlandó gyermeki kedélytől nagyon sokat tételezünk fel, ha azt hisszük, hogy a kétségbeesett végletekig menő s örökös conjugálás és declinálás utálatára nem válik.

Minden tudomány módszere hódol a korszellemnek. Egyedül itt ragaszkodnánk a kikopott kerethez?

Összefüggő, érdekes olvasmányon kezdeni; grammatikát (és pedig induktív úton) annyit adni, a mennyi az olvasmány megértéséhez szükséges; mindenre ügyelő, csoportosító áthidaló, összegező, ahol lehet, szemléltető magyarázat; dialogikus és nem akadémikus előadás; mi kizárólag az ilyen eljárást tartjuk célhoz vezetőnek és a kor követelményeivel megegyezőnek. Így a gyermek nemcsak meg nem utálja a görög nyelvet, de sőt nagy kedvvel is fogja tanulni, amit a tapasztalás már is némely helyen bizonyít.

HASZNOS TÁRCZA.

A Balkán félsziget államai a berlini congressus után.

II.

A megelőző közleményben azon intézkedésekről volt szó, melyeket a berlini congressus Rumánia, Szerbia és Montenegró érdekében tett.

Ez országok nagysága a már említett források alapján a következő: Rumánia területe 127,584, Szerbiáé 48,582, Montenegróé 9030 négyzet kilométer. Rumánia lakosainak száma 5,376,000, Szerbiáé 1,700,000, Montenegróé 236,000. Összevetve ez adatokat az 1878 előtiekkel, kitűnik, hogy a berlini congressus mindhárom országot tetemesen nagyobbította; ugyanis Rumánia lakossága 870,000, Szerbiáé 374,000, Montenegróé pedig 116,000 lélekkel több, mint a congressus előtt volt; a terület illetőleg az első 6661, a második 11,097, a harmadik 4065 négyzet kilométerrel növekedett.

Az eddigiekben az orosz-török békekötés és a nagy hatalmak határozata közt lényeges eltéréssel nem találkozunk; hanem, ami a Törökszultánság és a Bolgárfejedelemség területi viszonyait illeti: e tekintetben a berlini congressus halomra döntötte a szan-szefanói béke pontjait.

Oroszország ugyanis a szan-szefanói okmány IV. cikkét szerint a Törökszultánság területéből egy nagy Bulgariát akart kihasítani, mely jóval nagyobb lett volna a mai Rumániánál s délnyugotra egészen az Aegaei-tengerig terjedvén, magában foglalta volna Macedonia legnagyobb részét

Ismer-e sorok írója egy tanárt, — jelenleg magasabb tisztviselő —, aki képes volt növendékeivel 4 évi görög tanfolyam mellett Homérosból 6 éneket, Herodotusból 3 könyvet, Platóból 2 dialogust és Sophoklész egy darabját elvégezni. Tanítványai lelkesedtek a görög nyelv mellett, s közülök nem egy, katoná, orvos, jogász létre még ma is gyönyörködik üres óráiban Homerosán! Tehát nem a görög nyelven múlik, hanem a módszeren. Ezt pedig a görög nyelv kiküszöbölése nem fogja megjavítani. . . .

Heti szemle.

Per-patvar van odalem. A csernagóraiak, a szkipetárok meg a jó törökök mulatoznak megint egy kicsit: a portának egyszerre észbe jutott néhány ezer négyzetkilométer terület különbözőségéből fontos határ kérdést csinálni. Boldog Szultán! Hlyesmire is van ideje, s nem kell neki tartani a nitroglycerin akószámra horlott förtelmeit! Mindenesetre irigylendő a sorsa; mert mostanság aránylag nyugodtabban alhatik, mint az áldott lelkű, betegségtől megtört Viktória királyné. Bizony az ilyen chemiai szocializmus veszedelmesebb, mint holmi esőseledeknek a gyülekezése, minő a bécsi munkások zavargása volt. Egy város, melynek lakossága kétakkora, mint az egész szerbiai királyság, 7 akó robbanó szer áldozata! Gondolatnak is hajmeresztő. . . .

A pénzes emberek gyászolhattak ezen a lóten. Kinesők vas-oltalmazója, báró Wertheim meghalt. A mai dynamitos világban persze a Wertheimkassák is csak félig megnyugtatók: de a tapasztalás sokszor megmutatta, hogy holmi Spangákka! szemben igen üdvöseknek bizonyulnak. Oh azok a Spangák! Véres verejtéket izzad a fővárosi rendőrség! Hisz az a rettenetes ember, higanygolyó módjára, alig hogy az igazságszolgáltatás láthatárán feltűnik, rögtön ismét elsurran. Majd Nyíregyházán, majd Zentán, majd Kassán, — utóbb Bécsben, végre Triestben csap fel lidérczángja, — s még csak az hiányzik, hogy a berlini színházé gészel kapcsolatba hozák. Ki tudja, tán Berlinben tartózkodik, s megakarta boszúlni herostroszi módon azt a gyalázatot, melyet porig megalázott nemzetén a nagytudomány Dr. Kiepert ejtett, aki a vértívő, barbár, ázsiai vadságu magyaroknak visszaadta geographiai kutya-bőrét. Hogy vajjon Páncsovára érkezett esángó véreinket szintén az ázsiai epithetommal fogja-e megtisztelni? Per analogiam, úgy látszik, igen, még ha a virágzó esángó-ípar-kiallítását saját szemével megtekintené is. —

Mikor az ember az ilyen Kiepert-féle, alapos ethnographusok nyilatkozatait hallja, csakugyan rendkívül fontosnak és szükségesnek kell tartania Bannó Jósefnék a történelmi társulat ülésén előadott indítványát, mely egy, ezeréves ittlétnket felölelő, a magyar nép physicumát, fajai sajátosságait és történelmi erejét feltűntető, klasszikus hazai történelmet sürget. Hisz nekünk, magyaroknak, most van az ideje minden momentumot történelmi multunkban megörökíteni. A szobrok még nem elég-

is s ez által, mint hatalmas ék, két elkülönített darabra szakította volna a szultánság európai birtokát.

A berlini congressus beleegyezett abba, hogy Bolgárország autonóm és adófizető fejedelemséggé alakíttassék a szultán souverainitása mellett, hanem az új ország határait a Dunát és Balkán hegységet jelölve ki, azt mind kiterjedése, mind lakosságára nézve felül is kisebbre reducéálta, mint a hogy az oroszok tervezték; úgyhogy a congressusi okmány I. és 2 §-a szerint meghatározott Bulgária csak 63,972 négyzet kmter. területtel és 1,998,983 lakossal bír, holott a szan-szefanói béke IV. cikke szerint körülbelül 145,000 négyzet kmter. területtel és majdnem 4 millió lakossal kellett volna bírnia. — Ezen változtatás értelmében a porta visszakapta Macedoniát, miáltal európai birtoka összefüggő egészet képez, azonban ezen fontos kedvezmény fejében elvétellett tőle Bosznia, Herzegovina és Novibazar, továbbá Thracia éjszaki része. Ugyanis a congressusi okmány 25. §-a az első három tartomány megszállásával Ausztria-Magyarországot bizta meg s monarchiánk ezen megbízás értelmében eljárván, a nevezett területeket tényleg folyvást birtokában tartja, ámbár azok jogilag a Szultánsághoz számíttatnak. Ez occupált tartományok a legújabb adatok szerint 61,064 négyzet kilométer területtel és 1,326,450 lakossal bírnak. Továbbá a congressusi okmány 13. §-a a Balkántól délre eső területen egy új tartományt szervezett, Kelet-Rumelia névvel, mely a szultánság közvetlen katonai és politikai fenhatósága alatt közigazgatási autonómiát élvez; élén egy keresztény fő kormányzóval, kit a hatalmak hozzájárulásával a porta nevez ki 5 évre. E tartomány területe 35, angol négyzet km. 815,513 lakossal, kiknek nagyobb része, t. i. 573,231 bolgár.

ségesek, bár szükségesek. A magyar dráma egyik selfmade manje. K a t o n a, fordult meg e napokban a nemzet ajkán. Szülővárosa emléktáblát emel neki. Bár mások is követnék a példát!

Y.

A csángótelepítő bizottság Somssich Pál elnöke alatt Budapesten április 12-én ülést tartott. Az elnök jelentette, hogy a várt 1000 ember helyett vagy 2300-an jöttek be. De a begyűlt jövedelem is 20,000 helyett 50,000-re rúg. A költségek eddig 30,000 fútra rúgnak, úgy hogy csak fokozott adakozás mellett érhető el a cél, melyet a bizottság kifizött. Felolvasta aztán a belügy-minister levelét, a melyben ez felszólítja a bizottságot, hasson oda, hogy a telepítés körül ne történjék semmi olyas, a mi a szomszéd államok tekintélyére sértő lehetne.

Aztán kiemeli ama bőkezű barátságot, a melyvel csángó testvéreinket mindenütt fogadták. Szolnok városának különösen kifejezte a bizottság jegyzőkönyvi köszönetét.

Hosszabb vitatás után elhatározták azt is, hogy a szállítási költségek az illetőktől nem lesznek visszatérítendőek, ellenben a kapott előleget megfizetni tartoznak, de csak is másodsorban, miután az odahaza netalán felvet előlegeket letörlesztették. Végül a bizottság elhatározta, hogy most már aláírási ivatek boesát ki, hogy egy esángó-magyar egyesület jöjjön létre. Az új egyesület Budapesten fog megtartatni.

SPANGA ELFOGVA.

Spanga Pált, a Mailáth György országbíró elkövetett gyilkosság és rablás főreszesét, esütőtörök este nyolczadfél órakor Pozsonyban a rendőrség elfogta. Mikor a rendőrök megragadták, revolveréből négyet lőtt magára és szájába találva, súlyosan megsebesült. A városházán hordágyon fekvve bevallotta: „En vagyok Spanga!” Aztán elájult. A kórházba vitték, hova rögtön törvényszéki bizottság ment vele, jegyzőkönyv felvétele végett. Találtak nála egy kis palackot folyadékkal, mely valószínűleg méreg, továbbá ötvenkétforintot bankjegyekben. Egy oda való nyilvános ház tulajdonosnője volt az, ki fölismerni vélve Spangát, jelentést tett. — Schwingenschlögel rendőrségi felügyelő fogta el. A rablógyilkos elájult, időről-időre kínos sóhajtásban tört ki s kezét testének ama része felé fordítgatta, melyen sebe tátong. Olykor-olykor fájdalmas hörgést hallatott; arezán vissatükröződtek iszonyu kinjai. Sebe nem halálos s azt sem tartják lehetetlennek az orvosok, hogy a kitanult gonosztevő makacs szímeléssel öregbiti kinjait, így akarva elkerülje a vallatást.

A berlini congressus Görögország viszonyaira nem terjeszkedett ki. E tekintetben három évvel később, 1881. maj. 24. a nagy hatalmak és a porta conventiója értelmében azon határozatot hozatott, hogy Thessalia és Epirus déli része mintegy 13,369 négyzet km. területtel Görögországhoz csatoltassék, minek folytán ennek kiterjedése 64,688 négyzet km., lakosainak száma pedig 1,979,423 lett.

Ezen intézkedések által az európai Törökbirodalom a kis államok sorába degradáltatott. Felül többet veszített el mind lakosságából, mind területéből, úgyhogy kiterjedése már csak 165,438 négyzet km., lakosainak száma pedig 4,490,000. A Magyar királyság tehát épen kétszer annyi területtel és majdnem négyszer annyi lakossággal bír, mint az egykor oly hatalmas Törökbirodalom.

Ezen újabb államalakulásokban a nemzeti-ségi eszmék annyiban nyertek kifejezést, hogy a görög, román, bolgár és szerb nemzeteknek külön-külön államok felelnek meg. De ezen államok politikai határai nem képeznek egyszersmind ethnographiai határokat is. A nemzetiségi viszonyok a Balkán félszigeten átlépik s keresztül-kasul hasgatják a politikai határokat. Így p. o. görögök nemcsak a Görög királyságban laknak, hanem nagy tömegekben fordulnak elő a Szultán közvetlen birtokain is; Kelet-Rumelia lakói nagyobb részben bolgárok, kik nagy számmal vannak Szerbiában is. Szerbia sem foglalja magában az összes szerbeket. A nemzetiségi eszme szempontjából tehát a berlini congressus a keleti kérdést nem oldotta meg, de nem is fogja azt semmi féle congressus megoldani. Amíg a nemzetiségi aspiratiók le nem járják magukat s valami hatalmasabb eszmemozgalom által háttérbe nem szoríttatnak, addig a Balkán félszigeti államok nyugalmas, békés fejlődése — mire pedig a szellemi és anyagi művelődés szempontjából oly nagy szükségük lenne — sohasem lesz biztosítva.

Kiss Lajos.

